

POLITYKA

P O M O C N I K H I S T O R Y C Z N Y

Nr 6/2021 wydanie drugie Cena 25,99 zł (w tym 8% VAT) Indeks 403652

Polska i Polacy między Grudniem '70 a Sierpnem '80

DEKADA GIERKA



DEKADA GIERKA 1970-1980



Wszystkie twarze niemieckiej Rzeszy

POLITYKA

POMOCNIK HISTORYCZNY

Nr 5/2021 Cena 25,99 zł (w tym 8% VAT) Indeks: 403652 ISSN: 2391-7717

Dzieje Niemców

Historia aż nazbyt bogata

• Od Germanów i Ottonów do Angeli Merkel • Trzy Rzesze, trzy republiki
• Cesarze, królowie, kanclerze • Humanści i zbrodniarze • Triumfy i traumy

Do kupienia
w dobrych kioskach
i na sklep.polityka.pl



Kup książkę



Na okładce: **Edward Gierek**,
I sekretarz KC PZPR
w latach 1970–80,
rysunek współczesny
autorstwa Marty Frej, 2020 r.

Rewitalizacja mitu

Gdy przed laty przygotowywaliśmy „Pomocnik Historyczny” o tzw. dekadzie Gierka, z niemalym zdziwieniem odnotowaliśmy świeży chwyt reklamowy producenta „szynki jak za Gierka” (sami pamiętaliśmy z tamtych lat raczej kartki nie tylko na mięso i wędliny). Jeszcze bardziej zdumiały nas wówczas słowa Jarosława Kaczyńskiego, który – prezentujący się wcześniej jako wzorcowy antykomunista i lustrator – w kampanii prezydenckiej w 2010 r. (startował jako kandydat PiS) ciepło wypowiedział się o byłym I sekretarzu Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej jako komuniście patriotcie, który chciał silnej Polski, a nawet miał mocarstwowe ambicje.

Dziś sprawy zaszły o wiele dalej. Nie chodzi tylko o komizm nazwy „szynka jak za Gierka” (która sprzedaje się w najlepsze). Błask odzyskała figura „ojca narodu”, „dobrego pasterza”, co to może nie wszystko mu się udaje, ale ma dobre intencje. A w licznych kręgach społeczeństwa odrodziło się myślenie, że socjalne transfery („władza dzieli się pieniędzmi”) usprawiedliwiają zadłużenie, upartyjnienie, nepotyzm i co tam jeszcze.

Tym bardziej warto jednym przypomnieć, a innym opowiedzieć, jak się sprawy miały w dekadzie Gierka. Ramy tej epoki wyznaczyły robotnicze strajki w grudniu 1979 r. i w sierpniu 1980 r. Zaczynała się ona względny liberalizmem („bigosowy socjalizm”), jakimś tam uhonorowaniem marzeń Polaków o dostatku (lepsze zaopatrzenie sklepów, własne mieszkanie, mały samochodzik), a kończyła – zapaścią gospodarczą, оголосением rynku, zadłużeniem państwa, bezradnością władzy, narastającą frustracją społeczeństwa i powstaniem zorganizowanej opozycji demokratycznej.

Zapraszamy w podróż do źródeł legendy o peerelowskiej *belle époque*.

Jerzy Baczyński
redaktor naczelny POLITYKI

Leszek Będkowski
redaktor POMOCNIKÓW HISTORYCZNYCH

spis treści

PZPR: Pokoleniowa zmiana warty		Wars wita was		deta le	
Skąd się wziął Edward Gierek?	8	Podróże handlowe Polaków	80	Kalendarium	5
Pomnik i fundament		Zdrowie na budowie!		Hasła dekady	23
Co się wydarzyło w grudniu 1970 r.?	14	Topografia pijaństwa	83	Ustrój PRL	24
Przerwana dekada		Jak Gierek z Ziętkiem		Piotr Jaroszewicz – tajemnica życia i śmierci	
Wzlot i upadek sekretarza ze Śląska	18	W śląskim maceczniku	86		30
Bigosowy socjalizm		Kolejka po kulturę		Scenki z 1972 r.	34
Ideologia lat 70.	25	Polaków portret własny	92	Nomenklatura	36
Cena szynki		Między skokiem Fortuny a gestem Kozakiewicza		Probierz patentowy	42
Za fasadą bigosowego socjalizmu	31	Sportowe wydarzenia dekady	98	Młodzieżowe kuźnie kadr	
Wielki Brat i bracia mniejsi		Opozycja epistolarna			46
Obóz demoludów	35	1975: Rok przełomu	104	Zamek Królewski	50
Polak potrafi		Wiosna opozycji		Udane i nieudane zakupy licencyjne – lista osobista	
Mit dziesiątej potęgi świata	40	Zanim powstał KOR	107		56
Palatyni i baronowie		Bunt czerwcowy		Manewr gospodarczy – mission impossible	58
Życie wewnątrzpartyjne	44	1976: Koniec sielanki	110	Gierkówka	65
Druga Polska		Narodziny KOR		Trasa Łazienkowska	68
Propaganda sukcesu	49	Inteligencja w obronie robotników	115	Władza też pije	
Aby Polska rosła w siłę...		Na początku było sito			84
Gospodarka lat 70.	54	Drugi obieg wydawniczy	120	Lot polskiego astronauty	91
...a ludzie żyli dostatnio		„Nam się to nie opłaci”		Front ideowo-polityczny i POLITYKA nie po linii	
Konsumpcyjne aspiracje Polaków	60	Władze wobec opozycji	125		103
Maluch dla każdego		Za i przeciw		Opozycja poza KOR	118
Program masowej motoryzacji	64	Polityka PZPR wobec Kościoła	128	Wolne słowo w PRL	
Klucze do M-3		Iluzja finlandyzacji			122
Mieszkań dużo i dużo za mało	68	Polityka zagraniczna	132	Edward Gierek – upadek i mit	
Polski problem nr 1		Zimno, ciepło, gorąco			142
Jak to było z szynką za Gierka?	71	Ostatnie miesiące dekady Gierka	136	1980: Bunt, porozumienie, Solidarność	
Polak naprawdę potrafi		Narodziny mitu belle époque			144
Drugi obieg gospodarczy	76	Pamięć o Gierku	145		

autorzy

Jerzy Eisler , prof. dr hab., dyr. Oddziału IPN w Warszawie, kierownik Zakładu Badań nad Dziejami Polski w Instytucie Historii PAN, autor m.in.: „Grudzień 1970. Geneza – przebieg – konsekwencje”, „»Polskie miesiące« czyli kryzys(y) w PRL”, „Siedmiu wspańiałych. Poczet pierwszych sekretarzy KC PZPR”.	w PRL (1982–1989). Próba uratowania socjalizmu”.	i Sztuce Uniwersytetu Warszawskiego, badacz dziejów najnowszych społeczeństw środkowej Europy, redaktor naczelny „Przeglądu Historycznego”.	„Ugoda i rewolucja. Władza i opozycja 1985–1989”, „Od Solidarności do wolności”, „Rewolucja Okrągłego Stołu”.
Andrzej Fąfara , dziennikarz i publicysta sportowy.	Dariusz Jarosz , prof. dr hab., Instytut Historii PAN, autor m.in.: „Mieszkanie się należy... Studium z peerelowskich praktyk społecznych”, z Grzegorzem Miernikiem, „»Zhańbiona« wieś Okół: opowieści o buncie” (Nagroda POLITYKI).	Krzysztof Kosiński , dr hab., prof. w Instytucie Historii PAN, autor m.in.: „Historia pijaństwa w czasach PRL” i książek o postawach młodzieży w PRL.	Marcin Zaremba , dr hab., prof., Wydział Historii Uniwersytetu Warszawskiego i autor m.in.: „Komunizm, legitymizacja, nacjonalizm. Nacjonalistyczna legitymizacja władzy komunistycznej w Polsce”.
Dariusz Grala , dr, historyk i ekonomista, Instytut Klimetrii i Badań nad Transformacją w Poznaniu (fundacja naukowa), wykładowca w Wyższej Szkole Kształcenia Zawodowego, autor m.in.: „Reformy gospodarcze	Sławomir Kamosiński , dr hab., prof. w Instytucie Prawa i Ekonomii Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, autor m.in.: „Mikroekonomiczny obraz przemysłu Polski Ludowej w latach 1950–1980 na przykładzie regionu kujawsko-pomorskiego”.	Piotr Osęka , dr hab., prof. w Instytucie Studiów Politycznych PAN, autor m.in.: „Mydlenie oczu, przypadki propagandy w Polsce”, „Rytuły w stalinizmie w PRL”, „Marzec ’68”.	Oraz dziennikarze POLITYKI: Jan Dziadul , Adam Grzeszak , Marek Henzler , Iwona Kochanowska , Agnieszka Mazurczyk , Marek Ostrowski , Zdzisław Pietrasik , Piotr Pytlakowski , Adam Szostkiewicz , Tadeusz Zawadzki .
	Jerzy Kochanowski , prof. dr hab., pracownik Wydziału Nauk o Kulturze	Jan Skórzyński , dr hab., prof. w Collegium Civitas, był red. nac. wydawnictwa „Opozycja w PRL. Słownik biograficzny 1956–89”, autor m.in.:	

Kalendarium

znaczących wydarzeń dekady gierkowskiej

1970

20.12. – po krwawo stłumionych protestach na Wybrzeżu zebrane w trybie pilnym VII Plenum KC PZPR skłoniło Wiesława Gomułkę do rezygnacji z funkcji I sekretarza „ze względu na zły stan zdrowia” i powołało na to stanowisko Edwarda Gierka, dotychczas I sekretarza KW PZPR w Katowicach.



23.12. – prezesem Rady Ministrów został Piotr Jaroszewicz, dotychczasowy premier Józef Cyrankiewicz objął stanowisko przewodniczącego Rady Państwa.

1971

20.01. – Biuro Polityczne KC PZPR podjęło decyzję o odbudowie Zamku Królewskiego w Warszawie, finansowanej ze składek społecznych; Obywatelski Komitet Odbudowy zainaugurował swoją działalność **26.01.**

22–24.01. – strajki w szczecińskich zakładach pracy, zainicjowane w Stoczni im. Adolfa Warskiego, zakończone po wielogodzinnym spotkaniu stoczniowców z Gierkiem i Jaroszewiczem.

25.01. – siedmiogodzinne spotkanie I sekretarza i premiera ze stoczniowcami z Gdańska zakończone słynnym pytaniem Gierka: „No, więc jak – pomożecie?”.

6–7.02. – na VIII Plenum KC PZPR z KC usunięto Władysława Gomułkę, Zenona Kliszkę i Bolesława Jaszczuka.

11–15.02. – w wyniku strajków w łódzkich zakładach włókienniczych premier Jaroszewicz ogłosił wycofanie się z grudniowych podwyżek cen z dniem 1 marca.

3.03. – pierwsze od 14 lat spotkanie na linii władze–Kościół; prymas Polski kard. Stefan Wyszyński rozmawiał z premierem Jaroszewiczem o normalizacji stosunków.

22.03. – podwyżka cen skupu mięsa i mleka.

12.05. – w Gdańsku urodziły się pięcioraczki, skwapliwie wykorzystane propagandowo przez nową ekipę.

czerwiec – szeroko dyskutowanym wydarzeniem kulturowym stała się otwarta w Krakowie międzynarodowa wystawa fotografii artystycznej Venus '71.

5.07. – Ciech podpisał z British Petroleum umowę na budowę rafinerii w Gdańsku i dostawy ropy drogą morską; rafineria zdolność produkcyjną osiągnęła w listopadzie 1975 r.

15.09. – na warszawskim Służewcu uruchomiono pierwszą w Polsce „fabrykę domów”; kolejne w Bydgoszczy, Gdańsku i Łodzi.

17.09. – wypuszczono na wolność skazanych po Marcu '68: Jacka Kuronia, Karola Modzelewskiego i Macieja Kozłowskiego.

6.10. – bracia Kowalczykowie próbowali wysadzić aulę WSP w Opolu, gdzie kolejnego dnia miały odbyć się uroczystości ku czci MO i SB. Jerzy został skazany na karę śmierci, zamienioną na dożywocie, jego brat Ryszard na 25 lat. Zwolnieni warunkowo: Ryszard w 1983 r., Jerzy w 1985 r.

23.10. – ostatni z 6 procesów grupy Ruch; wyroki od 7 do 4 lat więzienia (m.in. bracia Andrzej i Benedykt Czumowie, Stefan Niesiołowski; zwolnieni jesienią 1974 r. pod naciskiem opozycji i Kościoła).

26.10. – Sejm uchwalił pakiet ustaw rolnych, z których najważniejsze znosiły obowiązkowe dostawy produktów rolnych, wprowadzając w ich miejsce podatek gruntowy.



26.10. – zakupiono licencję na produkcję Fiata 126, mającego w niedalekiej przyszłości odmienić oblicze polskich dróg. Produkcję uruchomiono **22.07.1973 r.** w Bielsku-Białej, a następnie w Tychach (**09.1975**).

2.11. – wrocławski Polar, jako pierwszy zakład w Polsce, rozpoczął produkcję pralek automatycznych.

6–11.12. – VI Zjazd PZPR zaaprobował zmiany w kierownictwie partii.

1972

1.01. – otwarcie granicy między Polską a NRD dla bezwizowego i bezpasportowego ruchu turystycznego; do końca roku statystycznie co czwarty Polak i co trzeci mieszkaniec NRD odwiedził sąsiedni kraj. Coraz liczniej podróżowano również na Zachód, korzystając z możliwości limitowanego zakupu dewiz (wprowadzone **15.03.**).

11–13.02. – nieoczekiwane zwycięstwo Wojciecha Fortuny w skokach narciarskich podczas igrzysk olimpijskich w japońskim Sapporo.

28–29.03. – Józef Cyrankiewicz ustąpił z funkcji przewodniczącego Rady Państwa; zastąpił go prof. Henryk Jabłoński.

4.05. – Il-62 „Mikołaj Kopernik” zainaugurował loty transatlantyckie.

26.05. – Sejm ratyfikował układ o normalizacji stosunków z RFN z grudnia 1970 r.; wszedł w życie **3.06.1972 r.**

31.05.–1.06. – z wizytą w Polsce przebywał prezydent USA Richard Nixon. Był pierwszym urzędującym prezydentem USA odwiedzającym nasz kraj.

21.07. – na dzień przed lipcowym świętem uruchomiono w Warszawie produkcję coca-coli, jeszcze do niedawna uznawanej za symbol imperialistycznego zepsucia.

1.08. – zakup francuskiej licencji na produkcję autobusów Berliet dla Jelczańskich Zakładów Samochodowych; przy decyzji nie wzięto jednak pod uwagę stanu polskich dróg.

26.08.–11.09. – na XX Igrzyskach Olimpijskich w Monachium Polacy zdobyli 21 medali; największy entuzjazm budziły sukcesy reprezentacji Polski w piłce nożnej (złoty medal); tragicznym akcentem olimpiady był palestyński atak terrorystyczny na ekipę Izraela – zginęło 11 sportowców.

16–17.09. – po raz pierwszy zorganizowano Święto „Trybuny Ludu”; na corocznych kiermaszach i festynach można było kupić trudno dostępne na co dzień towary.

2–6.10. – wizyta Gierka (z żoną) we Francji miała być wyrazem nowego zachodniego stylu I sekretarza, podróżującego wraz z pierwszą damą.

25.10. – przewodniczącym Komitetu ds. Radia i Telewizji został w miejsce odchodzącego na emeryturę Włodzimierza Sokorskiego – Maciej Szczepański, pod którego kierownictwem telewizja stała się symbolem mieszaniny propagandy sukcesu i taniej rozrywki.

20.12. – w Brzegu uruchomiono produkcję pierwszej polskiej gumy do żucia.

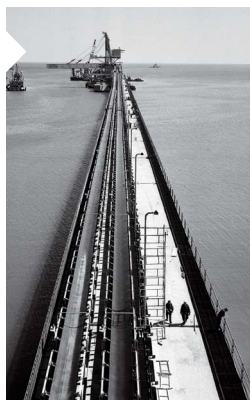
1973

- 1.01.** – powstał koncern wydawniczy RSW Prasa-Książka-Ruch.
- 18.01.** – pierwsza od 1968 r. premiera „Dziadów” na deskach Teatru Starego w Krakowie; reżyserował Konrad Swinarski.
- 28.04.** – w Nowej Hucie odsłonięto pomnik Lenina, obiekt licznych (często kpiarskich) ataków. Najbardziej spektakularny miał miejsce w nocy z **17–18.04.1979 r.**, kiedy próbowano wysadzić pomnik w powietrze.
- 25.05.** – kpt. Krzysztof Baranowski zakończył samotny rejs dookoła świata na jachcie „Polonez”.
- 3.06.** – w Międzylesiu (Warszawa) rozpoczęto budowę Szpitala – Pomnika Centrum Zdrowia Dziecka; oddano do użytku **4.06.1977 r.**
- 1.07.** – Polskie Radio rozpoczęło nadawanie cieszącej się olbrzymią popularnością audycji „Lato z radiem”.
- 2.07.** – wprowadzono kredyty mieszkaniowe dla młodych małżeństw.
- 21.07.** – pierwsza wolna od pracy sobota.
- 30.09.** – pierwszy ogólnopolski czyn partyjny, szybko wszedł do propagandowego kalendarza władzy.
- 13.10.** – Sejm podjął uchwałę w sprawie reformy systemu oświaty, który miał opierać się na 10-letniej powszechnej szkole ogólnokształcącej, jednolitej programowo dla uczniów miast i wsi; od realizacji odstąpiono ostatecznie w **1981 r.**
- 17.10.** – słynny mecz piłkarski na stadionie Wembley, w którym drużyna polska eliminując Anglików z rozgrywek zakwalifikowała się do mistrzostw świata; w rozegranych w następnym roku finałach zdobyła 3 miejsce.



1974

- 23.01.** – przebywający na emigracji Czesław Miłosz otrzymał nagrodę warszawskiego Pen Clubu za przekłady literatury polskiej na język angielski.
- 1.02.** – ruszyła sprzedaż w sieci sklepów Pewex, które za dewizy oferowały zarówno artykuły zagraniczne, jak polskie (oraz np. samochody i mieszkania).
- 8.02.** – nowatorska adaptacja „Balladyny” Słowackiego w reż. Adama Hanuszkiewicza w Teatrze Narodowym.
- 10.04.** – ustawa o ewidencji ludności i dowodach osobistych przenosiła uprawnienia do ich wydawania z komend milicji do administracji państwowej.
- 29.05.** – Sejm uchwalił ustawę o przekazywaniu gospodarstw rolnych na rzecz państwa w zamian za rentę.
- 26.06.** – Sejm uchwalił Kodeks pracy, normalizując po raz pierwszy całość stosunków pracy: umowy o pracę, wynagrodzenia, urlopy, układy zbiorowe, spory, wprowadzając też przepisy zakazujące strajków (choć w zawołowanej formie).
- 18–22.07.** – na trzydziestelecie PRL oddano do użytku kilka sztandarowych budowli socjalizmu: reaktor w Świerku, Port Północny w Gdańsku, Trasę Łazienkowską i Wisłostradę w Warszawie.
- 12.09.** – zakup licencji na produkcję (przez Zakłady w Ursusie) ciągników Massey-Ferguson; produkcja ruszyła w pełni dopiero 10 lat później, po wprowadzeniu istotnych zmian konstrukcyjnych.
- 8–13.10.** – wizyta Gierka w Stanach Zjednoczonych.



1975

- 17.01.** – premiera „Ziemi obiecanej” Andrzeja Wajdy; film wywołał skrajne reakcje – od zachwytów publiczności i krytyków filmowych po zarzuty filosemityzmu i antypolonizmu.
- 20–27.04.** – w Warszawie odbył się po raz pierwszy Tydzień Kultury Chrześcijańskiej, przejaw niezależnego życia kulturalnego.

16.05. – premiera „Czterdziestolatka”, jednego z ulubionych seriali telewizyjnych; tytułowy bohater inż. Stefan Karwowski był uosobieniem polskiego inteligenta.

- 28.05.** – wzmocnienie władzy centralnej poprzez reformę administracyjną: likwidacja powiatów jako szczebla pośredniego pomiędzy gminami (wprowadzonymi w 1973 r.) a województwami; zwiększenie liczby województw z 17 do 49.
- 28–29.07.** – z wizytą w Polsce przebywał prezydent USA Gerald Ford.
- 1.08.** – Gierek podpisał w Helsinkach Akt Końcowy Konferencji Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie.

- 4.08.** – Polska i RFN podpisały porozumienie w sprawie wyjazdu do Niemiec w ramach łączenia rodzin 120 tys. obywateli polskich.
- 7–28.10.** – Krystian Zimerman laureatem IX Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Fryderyka Chopina.
- 5.12.** – 59 intelektualistów wystosowało do władz memoriał w związku z planowanymi zmianami w konstytucji; kolejny podpisał 101.
- 6.12.** – otwarcie Dworca Centralnego w Warszawie.

1976

- 17.01.** – nowa ordynacja wyborcza do Sejmu i rad narodowych znosiła zgłaszanie wielu list wyborczych. Kandydować można było tylko z list Frontu Jedności Narodu.
- 10.02.** – Sejm uchwalił zmiany w konstytucji, wprowadzając zapis o przewodniej roli PZPR i przyjaźni z ZSRR oraz definiując PRL jako państwo socjalistyczne. Nikt nie był przeciw, jedynym wstrzymującym się od głosu był Stanisław Stomma.
- 13–28.04.** – seria zwycięstw Wojciecha Fibaka na międzynarodowych turniejach tenisowych otworzyła mu drogę do światowej kariery sportowej, a w Polsce spopularyzowała tę dziedzinę sportu.
- 28.04.** – zjednoczenie ruchu młodzieżowego; ZMS i ZSMW powołały Związek Socjalistycznej Młodzieży Polskiej.
- 25.06.** – na wieść o planowanych podwyżkach cen przez Polskę przetoczyła się fala strajków, najpotężniejsze w Radomiu i Ursusie, zostały brutalnie spacyfikowane przez ZOMO. W rozpoczętych w lipcu procesach zapadały wysokie wyroki, czasem po 5–10 lat więzienia.
- 17.07.–1.08.** – polskimi bohaterami XXI Igrzysk Olimpijskich w Montrealu byli siatkarze i lekkoatleci (m.in. Jacek Wszola, Irena Szewińska); Polacy zdobyli 25 medali.
- 12.08.** – wprowadzenie kartek na cukier; towarzyszyły Polakom ponad 9 lat.
- 23.09.** – „Apelem do społeczeństwa i władz PRL” rozpoczął działalność Komitet Obrony Robotników; **29.09.** ukazał się 1 numer „Biuletynu Informacyjnego”; **(10.05.1977 r.** przy KOR utworzono Biuro Interwencyjne).
- wrzesień** – decyzja rządu o wydzieleniu specjalnych sklepów sprzedających lepsze gatunki mięsa i wędlin po znacznie wyższych cenach (tzw. sklepy komercyjne).
- 6–8.10.** – szwedzka ABBA, jeden z najbardziej popularnych zespołów muzycznych, podczas wizyty w Polsce nagrała koncert dla Studia 2 TVP.
- 12.10.** – oddano do użytku drogę szybkiego ruchu Warszawa–Katowice, tzw. gierkówkę.
- 14.12.** – z udziałem premiera ZSRR Aleksieja Kosygina i najwyższych władz państwowych odbyły się uroczystości oddania do użytku Huty Katowice, gigantycznego przedsięwzięcia ekipy Gierka.

1977

styczeń – w drugim obiegu ukazuje się 1. numer kwartalnika literackiego „Zapis”.

1.01. – kolejne ułatwienie w ruchu turystycznym – specjalny stempel w dowodzie osobistym wystarczał do wyjazdu do europejskich krajów socjalistycznych.

25.02. – premiera „Człowieka z marmuru” Andrzeja Wajdy.

25.03. – powstaje Ruch Obrony Praw Człowieka i Obywatela (ROPCiO).

7.05. – w Krakowie znaleziono ciało współpracownika KOR – studenta UJ Stanisława Pyjasa, zabitego przez „nieznanych sprawców”.

15.05. – w Nowej Hucie po 17 latach bojów z władzami wierni doczekali się swojego kościoła. Konsekracji świątyni p.w. Matki Boskiej Królowej Polski (zw. Arką) dokonał kard. Karol Wojtyła.

24–30.05. – w warszawskim kościele św. Marcina 14 osób prowadziło głódówkę w sprawie uwolnienia aresztowanych w Czerwcu '76 robotników oraz członków KOR.

wrzesień – pierwszy numer opozycyjnego pisma „Robotnik”; pierwsza publikacja Niezależnej Oficyny Wydawniczej (NOWA).

27.10. – Sejm przyjął ustawę o zaopatrzeniu emerytalnym i rentowym rolników indywidualnych; pierwsze wypłaty ruszyły w styczniu **1980 r.**

listopad – opozycja organizuje pierwsze wykłady w ramach Uniwersytetu Latającego i w styczniu kolejnego roku Towarzystwa Kursów Naukowych.

29.12. – otwarto Centralną Magistralę Kolejową.

29–31.12. – wizyta w Polsce prezydenta USA Jimmy'ego Cartera.

1978

styczeń – „Aneks” wydał w Londynie „Czarną księgę cenzury w PRL”, zawierającą materiały wywiezione z Polski przez jednego z cenzorów.

23.02. – w Katowicach powstają pierwsze Wolne Związki Zawodowe; **29.04.** kolejne na Wybrzeżu.

20.03. – Krystyna Chojnowska-Liskiewicz na jachcie „Mazurek” po 2 latach samotnej żeglugi zakończyła rejs dookoła Ziemi. Była pierwszą kobietą, która tego dokonała.

3.05. – z taśm FSO zjechał nowy model samochodu, któremu w drodze plebiscytu „Życia Warszawy” nadano nazwę Polonez; dla jednych był sportową wersją czołgu, ale dla nielicznych posiadaczy – powodem do dumy.

27.06.–5.07. – pierwszy (i jedyny) Polak w kosmosie. Mjr Mirosław Hermaszewski zabrał ze sobą na orbitę flagę narodową, fotografie Gierka i Breżniewa, miniaturowe wydanie „Manifestu PKWN” i proporzec Huty Katowice.

lipiec – w drugim obiegu wyszedł 1. numer kwartalnika politycznego „Krytyka”.

1.08. – radomskie Zakłady Metalowe uruchomiły licencyjną produkcję maszyn do szycia marki Singer.

6.09. – taśmy produkcyjne Warszawskich Zakładów Telewizyjnych opuściły pierwsze polskie telewizory kolorowe marki Jowisz.

16.10. – kardynał Karol Wojtyła wybrany na papieża.

17.10. – Wanda Rutkiewicz, jako pierwsza z polskich himalaistów, pierwsza Europejka i trzecia kobieta na świecie zdobyła Mount Everest.



1979

1.01.–16.02. – gwałtowny atak mrozów, ze względu na paraliż kraju nazwany zimą stulecia.

3–4.02. – inauguracja wykładów Uniwersytetu Ludowego, niezależnej inicjatywy edukacyjnej dla wsi; storpowana przez MO.

15.02. – wybuch gazu w budynku PKO tzw. Rotundzie w Warszawie; zginęło 49 osób, ponad 110 odniosło rany.

21.03. – brutalna napaść na uczestników spotkania Towarzystwa Kursów Naukowych w mieszkaniu Jacka Kuronia.

23.03. – w kraju zezwolono na działanie firm polonijnych, warunkiem było zagwarantowanie państwu 51 proc. udziałów.

2–10.06. – pielgrzymka Jana Pawła II do Polski, podczas której padły z ust papieża znamienne słowa: „Niech zstąpi Duch Twój i odnowi oblicze ziemi, TEJ ZIEMI”.

lipiec – z inicjatywy KSS KOR powstała Karta Praw Robotniczych, podpisana przez 107 działaczy opozycyjnych i wydrukowana w specjalnym numerze „Robotnika”.

29.07. – powstanie Ruchu Młodej Polski.

1.09. – powstanie Konfederacji Polski Niepodległej (KPN).

8.10. – w Muzeum Narodowym w Krakowie otwarto wystawę „Polaków portret własny”, która stała się manifestacją dumy narodowej i patriotyzmu.

1980

11–15.02. – VIII Zjazd PZPR. Piotr Jaroszewicz nie wszedł do Biura Politycznego i **18.02.** podał się do dymisji. Nowym premierem został Edward Babiuch. Jaroszewicz miał odegrać rolę kozła ofiarnego, winnego dotychczasowych niepowodzeń gospodarczych.

14.03. – katastrofa lotnicza niedaleko lotniska Okęcie w Warszawie; 87 ofiar śmiertelnych.

27.03. – apel o zaostrezenie polityki kulturalnej państwa wystosowany przez tzw. grupę Grunwald: filmowców, publicystów i aktywistów partyjnych o nastawieniu narodowym.

19.05. – Gierek wystąpił w roli mediatora na linii Wschód–Zachód, zapraszając do Warszawy sekretarza generalnego KPZR Leonida Breżniewa i prezydenta Francji Valéry'ego Giscarda d'Estaing.

lipiec – wprowadzona 1 lipca kolejna podwyżka cen mięsa i wędlin spowodowała wybuch strajków w całym kraju; łącznie ponad 80 tys. osób w 177 zakładach pracy.

19.07.–3.08. – XXII Igrzyska Olimpijskie w Moskwie; zblokowane przez niektóre państwa z racji radzieckiej agresji na Afganistan. W zbiorowej pamięci Polaków pozostał słynny gest Kozakiewicza.

14–31.08. – od Stoczni Gdańskiej im. Lenina rozpoczęły się strajki, szybko obejmując całe Wybrzeże. **16.08.** powstał Międzyzakładowy Komitet Strajkowy z Lechem Wałęsą na czele. Do podpisania historycznych porozumień doszło **31.08.** w sali BHP Stoczni Gdańskiej, dzień wcześniej podobne porozumienie podpisano w Szczecinie.

24.08. – zmiany na najwyższych szczeblach władzy i w KC; nowym premierem Józef Pińkowski. Usunięto m.in. utożsamianego z propagandą sukcesu Macieja Szczepańskiego.

29.08.–3.09. – strajki na Śląsku; powstały w Jastrzębiu MKS skupiały 24 kopalnie. Porozumienia podpisano **3.09.**

5/6.09. – zwołane w trybie nadzwyczajnym VI Plenum KC PZPR zwołało Edwarda Gierka z funkcji I sekretarza partii „ze względu na zły stan zdrowia”.

OPRACOWAŁA IWONA KOCHANOWSKA

